

VER 25 VUOTTA: TERVEHDYSSANAT

Rahastoinnin avulla tapahtuva varautuminen tulevien lakisääteisten työeläkkeiden maksuun alkoi meillä yksityisen sektorin vetämänä heti TEL-järjestelmän käynnistyttyä 1960-luvun alussa. Tällainen osittaisen rahastoinnin ja etuusperustaisuuden muodostama hybridi on kansainvälisessä katsannossa erityislaatuinen. Vanhempaa perua olevat julkisen sektorin ansioeläkkeet maksettiin meillä kuitenkin vielä pitkään puhtaan jakojärjestelmän mukaisesti valtion ja kuntien budjeteista. Vasta 1980-luvun lopulla päätettiin myös julkisen sektorin ansioeläkejärjestelmissä siirtyä osittaiseen rahastointiin. Kuntapuolella uudistus toteutettiin 1988, jolloin Keva alkoi kerätä rahastoja tulevia eläkemenoja varten.

Olemme täällä nyt kokoontuneet juhlimaan Valtion Eläkerahaston kaksi vuosikymmentä kestänyttä toimintaa. Rahaston perustamishanke käynnistyi 1980-luvun lopun suhdannenousun huipulla. Uudistusajatuksen ideoijia olivat olleet tuolloisen valtiovarainministeri Erkki Liikasen ohella ministeriön virkamiehet Raimo Sailas, Sixten Korkman, Veikko Liuksia ja Erkki Virtanen. Rahaston perustamisen motiivina oli, nimensä mukaisesti, tuleviin eläkemenoihin varautuminen. Mutta suhdannenousun huipulla hanketta ajoi ehkä vielä voimakkaammin eteenpäin välitön tarve siirtää nopeasti kasvaneita verotuloja yltävien menopaineiden ulottumattomiin. Erkki Liikasen kuvasikin rahastoa ”ahman kidaksi”, piilopaikaksi, jonne poliitikot eivät uskaltaisi kättään työntää. Tämän motiivin näkökulmasta rahaston perustaminen kuitenkin myöhästyi: sinne ruvettiin keräämään valtion virastojen, laitosten ja liikelaitosten suorittamia eläkemaksuja vasta vuoden 1991 alusta, itse valtion henkilöstön osalta vieläkin myöhemmin, vuodesta 1993 lähtien.

Nämä kaksi ajatusta, rahastoimalla tapahtuva varautuminen vastaisiin eläkkeisiin sekä valtion kassan hallinta, ovat näkyneet VERin vaiheissa sen koommin. Valtiolla oli alkujaan sen varoihin TEL-järjestelmän tapaan täysi takaisinlainausoikeus, jota se 1990-luvun lamavuosina täysimääräisesti käyttikin. Ahman kita ei siis osoittautunutkaan riittävän pelottavaksi, kun isännän nälkä oli kasvanut riittävän kovaksi. Mutta julkisen talouden tilan parannuttua vuosikymmenen loppua kohden VERin rahastoiva rooli nousi taas voimakkaammin esiin. Rahastointiastetavoitteeksi asetettiin 20 prosenttia valtion koko eläkevastuusta. Vuosituhannen vaihteessa myös rahaston sijoitustoimintaa laajennettiin alkuperäisten korkoinstrumenttien ohella riskipitoisempiin mutta samalla tuottavampiin osakkeisiin. Rahaston organisaatiota uudistettiin ja sijoitustoiminnan osaamista vahvistettiin. Rahasto sai vuonna 2003 myös päätoimisen toimitusjohtajan, jona tämän vuoden helmikuuhun saakka toimi Timo Löyttyniemi.

Loppuvuotensa lukuun ottamatta taloudellisesti vahva koko uuden vuosituhannen antoi pohjaa VERin rahastointitavoitteen korottamiselle 25 prosenttiin vuonna 2005. Tavoite arvioitiin saavutettavan vuonna 2020. Samalla valtion budjettiin tehtävä vuotuinen siirto täsmennettiin 40 prosenttiin valtion eläkemenosta. VERin johtokunta muuttui hallitukseksi, ja valtiovarainministeriön ohjaus täsmennettiin toimintaohjeeksi, jonka keskeinen sisältö kiteytyi eri sijoituslajien allokointirajoja koskeviksi määräyksiksi sekä sijoitustoiminnan tuotolle asetetuksi vaatimukseksi valtion oman lainanoton keskikoron ylittävistä sijoitustuotosta.

VER on pärjännyt sijoitustoiminnassaan hyvin viime vuosikymmenen lopulla alkaneessa rahoitusmarkkinoiden turbulenssissa. Sille asetettujen allokaatorajojen puitteissa rahasto on onnistunut sopeuttamaan sijoitussalkkuaan markkinatilanteen muutoksiin. Rahaston vuosittainen tuotto on yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ylittänyt valtionvelan koron. Kumulatiivinen tuottoero on runsaat kolme miljardia euroa. Valtion Eläkerahaston pääoma-arvo on kohonnut noin 18 miljardiin euroon. Rahastointiaste on nykyisellään 20 prosentin luokkaa – ei siis vielä 25:tä prosenttia. Rahastointiastetavoitteiden saavuttamista hidastaa osaltaan se, että säädösten mukainen siirto eläkerahastosta valtion budjettiin ylitti toissa vuonna ensimmäisen kerran rahastolle kertyneen eläkemaksutulon. Valtion eläkemenoja on siten ryhdytty osittain rahoittamaan rahaston tuotosta. 25 prosentin rahastointiaste näyttääkin olevan täyttymässä vasta varsin kaukana tulevaisuudessa.

Tämän valtion eläkemenoihin erityisen voimakkaasti vaikuttavan demografisen muutoksen ohella Valtion Eläkerahasto toimii nyt monessa muussakin suhteessa muuttuvassa ympäristössä. Maailmalla puhutaan pitkäaikaisesta suuresta stagnaatiosta ja sen myötä yleisesti alenevasta reaalikorosta. Erityisen suurissa vaikeuksissa on jo monet vuodet ollut Suomen talous. Tämä on näkynyt vuosi vuodelta suurempina paineina myös julkisessa taloudessa. Valtion talouden heikko tila on välittynyt myös VERiin. Tämän vuoden kuluessa rahastosta suoritetaan valtion budjettiin ylimääräinen 500 miljoonan euron siirto. Vaikeiden aikojen myötä isännän suhtautumisessa VERiin on näin noussut uudelleen esiin rahaston toinen, valtion hätäkassan rooli, jota se 1990-luvun lamavuosinakin toteutti.

Johdonmukainen, tuloksellinen sijoitustoiminta edellyttää, että omistajan sille asettamat tavoitteet ja reunaehdot ovat selvät ja ennakoitavat. Tätä osaltaan toivoo Valtion Eläkerahasto kaikista ajan paineista huolimatta myös tulevina vuosina. Rahaston toiminnan perusajatus on pitkäjänteinen, hyvin suunniteltu ja valvottu sijoitustoiminta, jonka tulos osaltaan vahvistaa julkisen taloutemme kestävyyttä. Sen osuus hyvinvointivaltiomme tulevaisuuden turvaamisessa on pieni – mutta ei merkityksetön.

VERin merkkivuosi osuu yhteen merkittävään muutokseen myös rahaston organisaatiossa. Timo Viherkenttä on kesäkuussa aloittanut VERin uutena toimitusjohtajana. Rahaston hallitus asetettiin uudeksi toimikaudeksi viime keväänä, jolloin aloitin sen puheenjohtajana ja mukaan tulivat uusina jäseninä myös Anna-Maija Karjalainen ja Olli Luukkainen.

Toivon, että meillä kaikilla on edessämme mukavaa yhdessä oloa ja toisiimme tutustumista.

Sydämellisesti tervetuloa!

Jukka Pekkarinen